

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН
КАСАЦИОНЕН
СЪД

ИЗХ.№

У-216-
19.02.2020г.

НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Вх. № КП-053-03-11
дата 19.02.2020 г.

**ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА КОМИСИЯТА
ПО ПРАВНИ ВЪПРОСИ НА
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

На изх.№ КП -053-03-11/03.02.2020 г.

Относно: Становище на ВКС, Наказателна колегия относно проект за Закон за изменение и допълнение на Наказателния кодекс, 054-01-7, внесен от Маноил Минчев Манев и група народни представители на 31.01.2020 г.

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО АЛЕКСАНДРОВА,

Във връзка с писмо от Комисията по правни въпроси на НС на Република България под горния номер, приложено изпращам на Вашето внимание становище на Върховния касационен съд на Република България, Наказателна колегия, относно изпратения ни проект на Закон за изменение и допълнение на Наказателния кодекс № 054-01-7, внесен от Маноил Минчев Манев и група народни представители на 31.01.2020 г.

Приложение: съгласно текста.

С уважение,

**ГАЛИНА ЗАХАРОВА
ЗАМЕСТНИК – ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВКС
И ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ НА ВКС**

НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД

СТ А Н О В И Щ Е

Относно законопроект за изменение и допълнение на Наказателния кодекс, № 954-01-7, внесен от Маноил Минчев Манев и група народни представители на 31.01.2020 г.

Постъпило е писмо от председателя на Комисията по правни въпроси на Народното събрание на Република България, с което ВКС е поканен да представи становище по внесения на 31.01.2020 г. от Маноил Минчев Манев и група народни представители законопроект за изменение и допълнение на Наказателния кодекс.

Предлагат се следните изменения и допълнения в разпоредбата на чл.63 от НК:

„1. В чл.63 НК се създава нова ал.3 с текст:

По отношение на непълнолетен, навършил шестнадесетгодишна възраст, извършил тежко престъпление против личността при определяне на наказанието съдът не прилага правилата по ал.2, ако реши, че целите на чл.36, ал.1 и чл.60 от НК не могат да бъдат постигнати.

2. Сегашната ал.3 на чл.63 НК става ал.4.

3. В чл.63, ал.2, т.1 думите „от пет до дванадесет години“ да се заменят с „от пет до двадесет години“.

4. В чл.63, ал.2, т.2 думите „от две до осем“ да се заменят с думите „от пет до десет години“.”

След анализ на предложения законов текст Наказателна колегия на ВКС намира, че следва да бъде изразено принципно отрицателно становище към представения законопроект по следните съображения:

Проектът за ЗИД НК, свързан с преосмисляне института на редукия на наказанията, налагани на непълнолетни извършители на престъпления (чл.63 от НК) по време съвпада с представения за обществено обсъждане проект на Министерство на правосъдието за нова Концепция за наказателна политика 2020-2025 г., което налага преценката му и в контекста на идеите на бъдещото развитие на наказателното правосъдие в Република България.

От съдържанието на проекта за Концепция за наказателна политика 2020-2025 г. става ясно, че анализът на цялостната актуална картина на криминогенната среда, от една страна, и от друга – преценката на ефективността на прилаганите към момента наказателноправни инструменти, както и идентифициране на техните проблемни области, са очертали необходимостта от концептуално осъвременяване на наказателната политика в посока нейната модернизация и ефективност. За целта тя следва да предотврати използването на наказателните закони като инструмент за управление на обществени кризи, водещо основно до увеличаване на общата репресивна тежест без постигане на очаквания превантивен ефект.

На фона на заложените идеи в проекта за Концепция за наказателна политика 2020-2025 г., насочен към модернизиране на наказателното правосъдие в страната и доближаването му до стандартите на правото на ЕС и международните договори, по които РБ е страна, предложеният проект за ЗИД НК № 054-01-7 от 31.01.2020 г. предлага решение, практически отречено от констатациите в проекта за Концепция за липса на ефективност от прилаганата до момента политика на постоянно увеличаване размера на наказанията, изключващо възможността те да бъдат адекватно отражение на естеството и степента на обществена опасност на престъпното поведение. С оглед необходимостта от преодоляване на разнопосочните сигнали, излъчвани от държавните институции, отговорни за дефиниране и осъществяване на наказателната политика на страната, считаме, че законопроектът е прибързан, внесен под влияние на обществено напрежение и поради това несъответен на нуждите на наказателното правосъдие.

Независимо от изложеното до тук, което обосновава нуждата от допълнително преосмисляне на необходимостта от промяна в предлагания смисъл, следва отново да подчертаем, че прибързаните промени в областта на материалното наказателно право са нежелателни, особено предвид обстоятелството, че то е кодифицирано и промяната дори само в една правна норма дава отражение върху цялата система на Наказателния кодекс. Рефлектира включително върху приетите задължителни за РБ стандарти, произтичащи от нормативни актове на ЕС и на международното право – Конвенцията на ООН за правата на детето, Хартата на основните права на ЕС и Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи.

Наред с прякото нарушение на цитираните международни договори, постигането на заложения в мотивите към законопроекта ефект – да спомогне за осъществяване на генералната превенция (предупредително-възпиращото

действие на наказателната репресия) би бил непостижим без адекватна промяна в особените правила за разглеждане на делата срещу непълнолетни извършители на престъпление – чл.385 - чл.395 НПК. Регламентираното в чл.391 НПК правило делата срещу непълнолетни да се разглеждат при закрити врати, освен в случаите, когато съдът прецени, че е в обществен интерес делото да се разгледа в публично заседание, би следвало да бъде променено в обратен смисъл. Такова решение обаче директно би противоречало на Директива (ЕС) 2016/800 на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2016 г. относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство¹.

На следващо място внимание заслужава тезата на вносителите на законопроекта, че за постигане на индивидуалната превенция (поправяне и превъзпитание), *„е целесъобразно законодателно да се уредят по-широки граници за индивидуализация на наказанието”* на непълнолетните извършители на престъпления, навършили 16-годишна възраст. За целта се предлагат промени в две насоки:

1. На съда да се предостави възможност въобще да не редуцира наказанията по реда на чл.63, ал.2 от НК, когато непълнолетният е извършил тежко престъпление срещу личността, ако реши, че целите на чл.36, ал.1 и чл.60 от НК не могат да бъдат постигнати.

Този текст е напълно неприемлив на няколко основания. Преди всичко той заменя принципа на законоустановеност на наказанието с принципа на целесъобразност при неговото определяне – т.е. предоставя недопустима дискреция на съда да решава по целесъобразност да накаже непълнолетния извършител на престъпление като пълнолетен поради невъзможност да бъдат постигнати целите на наказателната репресия. Подобно законодателно решение категорично противоречи на закона (чл.54, ал.1 от НК) и Конституцията на РБ, която в своя чл.4, ал.1 прогласява Република България като правова държава. Принципът на законоустановеност на наказанието е основен и в правото на ЕС, като в редица решения на СЕС е изведен като следствие от принципа на правната сигурност. Наред с това то противоречи и на ЕКПЧОС (чл.7) и Хартата на основните права на ЕС (чл.49).

Освен поради противоречието си с принципа за законоустановеност на наказанието, предложеният законопроект е противоконституционен и от гледна

¹ В процес на транспониране от българската държава, с изготвен проект за ЗИД НПК, с основен акцент – право на защита на неприкосновеността на личния живот на децата в хода на наказателното производство.

точка на риска да доведе до жестоко, безчовечно или унижаващо отношение спрямо непълнолетните извършители на престъпления, поради възможността да им бъдат налагани особено тежки наказания, включително и доживотен затвор, което по отношение на деца е прекомерно, надхвърлящо необходимото за постигане целите на наказателната репресия. Ето защо той е в категорично нарушение на чл.36 ал.2 от НК, на гражданските права по чл.29 ал.1 от КРБ, както и на основните права по чл.3 от ЕКПЧОС и чл.4 от Хартата на основните права на ЕС.

Извън несъвместимостта на предложения законопроект с основни конституционни принципи и принципи на международното и европейско право, той съдържа и съществени неясноти.

На първо място според предложената редакция на новата ал.3 на чл.63 НК, „...съдът не прилага правилата по ал.2, ако реши, че целите на чл.36, ал.1 и чл.60 от НК не могат да бъдат постигнати.“ Текстът позволява най-малко две тълкувания:

От една страна, съдът може да приложи ал.3 когато прецени, че целите на наказанието както по чл.60, така и по чл.36, ал.1 от НК не могат да бъдат постигнати по отношение на навършилия 16-годишна възраст непълнолетен извършител на престъпление – т.е. когато не само специалната цел на наказанията, регламентирана в чл.60 НК по отношение на непълнолетните не може да бъде постигната, но и целите, с които се налагат наказания на пълнолетни, не могат да се постигнат спрямо конкретния непълнолетен. Тогава се поставя основателно въпросът допустимо ли е налагането на наказание въобще, след като то би било единствено израз на възмездие – цел, категорично изключена от НК и Конституцията на РБ, както и от всички нормативни актове на международното право и ЕС.

В обратен смисъл, ако съдът прецени, че целите по чл.36, ал.1 и чл.60 от НК не могат да бъдат постигнати, той не прилага правилата по ал.2 – т.е. след като не прилага редукцията по ал.2, съдът може да приложи редукцията по ал.1 на чл.63 от НК, считайки, че така по-пълно биха се постигнали целите по чл.60 НК.

Аналогични на изложените, както и допълнителни съображения за липсата на научна обосновааност на предложения законопроект са изложени от представители на правната доктрина, както и от НПО, ангажирани в работа с малолетни и непълнолетни – както извършители на противообществени прояви, така и пострадали, които следва да бъдат взети предвид от народните представители.

2. Втората насока, в която се изразява предложението за разширяване на границите за индивидуализация на наказанията на навършилите 16-годишна възраст непълнолетни извършители на престъпления е промяна в регламентираните в ал.2 специални минимум и максимум на наказанията. Промени в този смисъл биха били възможни, но само след внимателна оценка на реалната необходимост от това, основана на анализ на криминогенната среда и научни изводи от него. Като илюстрация на необходимостта от прецизен научен подход при всяка законодателна промяна може да се посочи следващата от предложението текст възможност (поради завишения специален минимум на наказанието лишаване от свобода), на непълнолетните да бъдат налагани по-тежки наказания от тези на пълнолетните извършители на престъпления².

В заключение следва да се обърне внимание и на обстоятелството, че предложеният законопроект е основан на неверни статистически данни, включващи броя на малолетните извършители на противообществени прояви в общия брой извършители на тежки престъпления срещу личността, чиято наказателна отговорност се редуцира по силата на закона (т.е. в числото на непълнолетните извършители на такива престъпления). Този подход е недопустим, защото противообществените прояви на малолетните не са престъпления предвид тяхната наказателна неотговорност. Наред с това, изхождайки от текста на законопроекта, предлагащ промяна в наказуемостта единствено на навършилите 16-годишна възраст непълнолетни извършители на тежки престъпления срещу личността, статистическите данни в негова подкрепа е следвало да отразяват информация единствено за тази група непълнолетни лица, а не обобщено, както е представено в мотивите на законопроекта – всички малолетни и непълнолетни. Този подход изкривява реалната картина на обсъжданата престъпност и се отразява върху верността на изводите за обществената необходимост от предлаганата промяна.

С оглед изложеното Наказателна колегия на ВКС изразява принципно отрицателно становище по отношение на предложението законопроект. Промени в режима на наказване на непълнолетните извършители на престъпления следва да се реализира след прецизно изследване на обществената необходимост от това и при съблюдаване на принципите на Конституцията на РБ, както и принципите на международното право и правото на ЕС.

² Отнася се за престъпления, за които в особената част на НК няма предвиден специален минимум на наказанието лишаване от свобода.